

Nina SPICIJARIĆ

**NIKOLA UDINA ALGAROTTI (Krk, 1791. – BEČ, 1838.)
MUZIKOLOG, FILOLOG, PREVODITELJ**

UDK: 78.072 Udina Algarotti, N.
801.7-05 Udina Algarotti, N
Rukopis primljen: 21. svibnja 2009.
Prihvaćen za tisak: 18. rujna 2009.
Priopćenje na znanstvenom skupu
Conference paper

Nina Spicijarić, prof.
Zavod za povijesne i društvene znanosti
HAZU u Rijeci
HR – 51000 Rijeka
Gj. Ružića 5
nspicijaric@hazu.hr

Nikola Udina Algarotti znamenita je ličnost grada Krka u prvoj polovici 19. st. Završio je teološke i filološke studije, a tijekom života bavio se romanskom filologijom, prevodenjem, skladanjem te sakupljanjem glazbenoga i književnoga materijala. Ponajviše je poznat po tomu što je rodnom gradu ostavio vrlo vrijednu donaciju od tri zbirke: gudačke instrumente, muzikalije i knjige.

Ključne riječi: Algarotti; Krk; muzikalije; skladatelj; filolog

Otok Krk^{1*} je potkraj 18. i početkom 19. st. dijelio sudbinu znatnoga dijela ostale Hrvatske, pa i Europe. Ostaje poznato da je to razdoblje propasti višestoljetne Mletačke Republike, nastajanja i raspada Napoleonova Carstva, te širenja vlasti Habsburške Monarhije i na otok Krk, koji je stoljećima pripadao Veneciji, a neko vrijeme i Napoleonovoj Francuskoj. Vladajuću strukturu na o. Krku čine pripadnici malobrojnih Talijana, koji žive u gradu Krku te talijanaši, odnarođeni iz apsolutne većine otočana – Hrvata. Razdoblje je to i početaka hrvatskoga narodnoga preporoda, u kojemu aktivno sudjeluju i otočani. Među Krčanima u tom razdoblju ističe se Nicolò Udina Algarotti, kojega hrvatska literatura u načelu zove Nikola.

¹ *Prilog je u obliku priopćenja izložen na znanstvenome skupu *Znamenite ličnosti zapadne Hrvatske* u organizaciji Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Rijeci s Područnom jedinicom u Puli i Povijesnoga društva Rijeka, održanom u Rijeci 17. listopada 2008. godine.

U gradu Krku 9. ožujka 1791. g., od oca Franje, po zanimanju ratara, i majke Katarine, rođ. Ostrogović rodio se Nikola Udina zvan Algarotti. Razdoblje u kojem je živio bilo je obilježeno hrvatsko-talijanskim borbama za prevlast u gradu. Navedeni sukobi utjecali su i na sudbinu prezimena Udina, tako da se dio obitelji osjećao Talijanima, dok je drugi dio osjećao pripadnost Hrvatima. Takva je situacija i danas. Naime, dio Udina je hrvatske narodnosti, a drugi dio talijanske, a osim toga, neki žive u Hrvatskoj, a neki u Italiji.

Važne su ličnosti na hrvatskoj strani bile Josip, Dinko, Fran i Antun Udina. Josip Udina vodio je od 1895. g. prvu *Krčku hrvatsku limenu glazbu*, Dinko Udina, došao je kao učitelj 1865. g. iz Krka u osnovnu školu Trsat, a zajedno s Franom Udinom bio i jedan od utemeljitelja hrvatske Trsatske čitaonice 1876. godine. U 20 st. Anton Udina voditelj je Limene glazbe u gradu Krku. Kao pripadnik talijanskoga naroda isticao se Antonio Udina, zvan Burbur, za kojega u jezikoslovnim krugovima drže da je posljednji govornik veljotskoga, poznatoga dalmatoromanskoga jezika. Za Nikolu Udinu pretpostavlja se da je bio talijanaš, a onodobni krčki biskup Šintić kaže da je nadimak Algarotti uzeo iz zahvalnosti prema jednoj obitelji iz Verone koja je nekoć živjela u Krku te mu bila dobročiniteljska.

Osnovnu i srednju školu, te dio teoloških studija završio je u gradu Krku. Bogoslovnu je školu, zatim, nastavio u Splitu, a nakon ređenja, u dobi od 30 godina, bio je upućen u Beč na daljnje školovanje u Viši bogoslovni zavod Augustineum, najznamenitiji u Monarhiji. Taj su Zavod pohađali i biskupi Josip Juraj Strossmayer, zatim Juraj Dobrila i dr. Ivan Josip Vitezić. Osim teologije, završio je i filološke studije na Sveučilištu u Salzburgu. Kraće vrijeme 1824. g. bio je vjeroučitelj u Glavnoj školi u Krku, a od listopada iste godine postaje i profesor talijanskoga jezika i književnosti u Salzburgu. Na toj je funkciji djelovao do 1834. godine. Bio je odličan poznavatelj jezika, ali i njemačke, engleske, talijanske, francuske i hrvatske književnosti. Bio je i rektor francuske crkve Sv. Ane u Beču, a na tom je položaju i umro, vrlo mlad, u dobi od 47 godina, dakle 1838. godine.

Za vrijeme života bavio se romanskom filologijom, prevođenjem, skladanjem te sakupljanjem glazbenoga i književnoga materijala.

Njegov je interes za glazbu bio posebno naglašen, a to svjedoči vrlo vrijedna zbirka, od oko 3.000 muzikalija, koja, između ostaloga sadrži čak i djela Beethovena, oba Haydna, zatim vrijedne rukopisne skladbe Albertija, te starijih hrvatskih muzičara, J. Bajamontija, J. M. Jarnovića i A. Sorkočevića, kao i djela glasovitih i manje poznatih kompozitora iz Algarottijeva doba, u ranim i prvim izdanjima. Osim toga, u njoj se nalaze i dva fragmenta iz Mozartove opere *Lucio Silla*, na kojoj su neki podaci pisani Mozartovom rukom.

Njegovu drugu vrijednu zbirku čine gudački glazbeni instrumenti koji nose imena također znamenitih graditelja Antonija Stradivarija, Giuseppea Guarnerija, Andree Amatija, Carla Bergonzija, Jacoba Steinera i drugih.

Njegova treća, također velika zbirka broji čak oko 10.000 svezaka knjiga i zbornika, što bogoslovnih što beletrističkih. U njoj se, između ostaloga, nalazi i rukopis *Skup raslikieh piesana slovinskieh is raslikieh piesnika dobrovackeh isabranieh i prinesenieh u talianski jesik s nastojagnem D. Nikole Algarotti u Beciu 1822.*, zatim Algarottijevi prijevodi dviju pjesama Ignjata Đorđića, odlomak latinskoga prijevoda Gundulićeva *Osmana* (preveo Bernard Zamanja), talijanski prijevod pjesme – navodno – Andrije Čubranovića, pod nazivom *Djevojka*, te nekoliko prijevoda Josipa Betondića s latinskoga jezika. Ova zbirka sadrži u rukopisu i 11 propovjedi na hrvatskom jeziku te zbirku pjesama dubrovačkih latinista Rajmunda Kunića i Bernarda Zamanje.

Ove tri opsežne i dragocjene zbirke – biblioteku od oko 10.000 svezaka, oveću zbirku muzikalija i 20-ak violina znamenitih graditelja, Algarotti je ostavio Stolnoj crkvi svojega rodnoga grada Krka oporukom iz 1826. g. i dodatkom oporuci 1833. godine. U toj svojoj posljednjoj pisanoj volji također stoji da je te tri zbirke sakupljao za vrijeme boravka u Austriji teško radeći, prebđevši mnoge noći i otkidajući od svojih usta. Kako navode krčki povjesničar mons. Mihovil Bolonić i mons. Ivan Žic Rokov, u svojoj knjizi *Otok Krk kroz vjekove*, Udina se na taj način želio odužiti svojoj matičnoj Stolnoj crkvi i biskupiji s ciljem podizanja kulture u svome rodnom gradu na viši nivo.

Stolna crkva je od Algarottija ostavljenu baštinu prenijela, nakon njegove smrti 1839. g. iz Beča u Krk. Tada je crkva zamolila općinu za prostorije, gdje bi se držale Algarottijeve donacije. Općina je udovoljila zahtjevu donatora i crkve, te dala na raspolaganje jednu od svojih zgrada pa je tako 1839. g. u Krku bila otvorena Knjižnica Algarotti.

Prvi je direktor te knjižnice bio krčki liječnik i polihistor Giambattista Cubich – doseljenik iz Gorice u Sloveniji i pisac tekstova o otoku Krku. Osim toga, on je bio i tajnik Odbora za uređenje knjižnice te za osnivanje čitaonice uz nju, utemeljenoga 1842. godine. Zatim je osnovano, uz biblioteku i čitaonicu, i društvo za sastajanje i zabavljanje *Casino*, iz kojega je kasnije, smatra se, nastalo *Društvo za poljepšavanje grada*. Biblioteka je postala mjesto sastajališta inteligencije grada Krka. Knjižnica nije imala politički karakter, već je bila sastajalište učenih ljudi, koji su se služili njemačkim, talijanskim i hrvatskim jezikom.

Ostavština je u prostorijama općine ostala sve do 1926. g. kada ju je uprava crkve odlučila prenijeti u prostorije gornje sakristije Stolne crkve. Uz poseban

ugovor, 1934. g., Stolna crkva je muzikalije dala na čuvanje Hrvatskom glazbenom zavodu u Zagrebu, radi proučavanja. Tamo se nalaze i danas. Zahtjev darovatelja, prema Algarottijevu kodicilu iz 1833. g., bio je da njegova zbirka muzičkih instrumenata i knjiga nema muzejsku vrijednost, nego uporabnu. Tako je cijela inteligencija grada Krka imala pravo na korištenje knjiga i glazbala. Viole su neko vrijeme služile i za crkveni orkestar u Stolnoj crkvi.

Od sve tri zbirke najmanje je poznata zbirka gudačkih instrumenata. Na nekim se glazbalima nije muziciralo više od pola stoljeća. Prema popisu sastavljenom 2000. g., zbirka Algarotti broji 11 violina, 4 viole i 1 violončelo te tvorničku violinu koja najvjerojatnije ne pripada zbirci. Zanimljivo je da nijedan instrument nema gudala, no pretpostavlja se da Nikola Udina Algarotti kao sakupljač, koji je svoj život posvetio tomu, zasigurno nije stvarao glazbenu zbirku bez gudala. Stoga se zaključuje da su se ona tijekom vremena izgubila. Osim toga, od trenutka darovanja instrumenata pa do danas mnoga su glazbala ulazila u sastav ove dragocjene zbirke, ali su isto tako mnoga i nestajala, upravo zbog mogućnosti javnoga korištenja. Tako je npr. jednu od najvrjednijih violina, nakon Drugoga svjetskoga rata, posudio znameniti violinist Zlatko Baloković. Violina se sada nalazi u palači HAZU u Zagrebu. Zanimljiv je podatak i da je na otvorenju 51. ljetnih priredbi u Krku, 6. srpnja 2005. g. ruski virtuoz Ivan Pochekin izveo dio koncerta na Guadaninijevoj violini iz 18. st., iz Algarottijeve zbirke.

Nikola Udina Algarotti značajna je osoba u kulturi grada i otoka Krka te u hrvatskoj kulturi uopće. Taj je Krčanin hrvatskoj kulturnoj baštini ostavio jednu od najimpresivnijih donacija prve polovice 19. st., u kojoj se nalaze tri spomenute visokovrijedne cjeline: zbirka gudačkih instrumenata, zbirka muzikalija i zbirka knjiga. Posebnost tih zbiraka je što je autor inzistirao na njihovoj uporabi, a ne da budu samo muzejski izložci. Priznanje važnosti tih zbiraka na državnom nivou dano je 2003. g. kada je zbirka gudačkih instrumenata Algarotti bila zaštićena i upisana u Registar kulturnih dobara Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

I na kraju: život i djelo toga Krčanina obrađeno je ili spominjano u djelima više autora, kao primjerice spomenutoga Cubicha, zatim Zdravka Blažekovića, Vjere Katalinić i drugih. No, dakako, nikad nije previše znanja, o tako zaslužnoj ličnosti.

RIASSUNTO

*NICOLÒ UDINA ALGAROTTI (VEGLIA, 1791 – VIENNA, 1838).
MUSICOLOGO, FILOLOGO, TRADUTTORE*

Nina SPICIJARIĆ

Nicolò Udina Algarotti è una persona importante della città di Veglia della prima metà del '800. Si è laureato in teologia e filologia. Durante la vita si è occupato di filologia romanza, di traduzione, di composizione musicale e collezionismo di materiale musicale e letterario. È molto noto per il fatto che ha donato alla sua città di nascita tre preziose collezioni: gli strumenti ad arco, le musiche ed i libri.

Parole chiave: Algarotti; Veglia; le musiche; compositore; filologo

SUMMARY

*NIKOLA UDINA ALGAROTTI (KRK, 1791–VIENNA, 1838).
MUSICOLOGIST, PHILOLOGIST, TRANSLATOR*

Nina SPICIJARIĆ

Nikola Udina Algarotti was a famous person of the city of Krk in the first half of 19th century. He completed theological and philological studies. He also dealt with Romance philology, translation, composing and collection of musical material and literature. He is mostly known for leaving a valuable donation of three collections to his hometown Krk: string instruments, music sources and books.

Key words: Algarotti; Krk; music sources; composer; philologist